

DBJ-1601100102030700 Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

June - 2022

Sanskrit : CCT-07

(Unseen, Essay and Meghdvta)

(Common Paper for 2015 & 2016)

(१) अपठितानुवादः (२) मेघदूतम् (श्लोक १ तः २०)

(Old Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

सूचना / Instructions :

- (१) બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.
- (1) All questions carry equal marks.
- (२) કોઈપણ પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.
- (2) Answer any five questions.

૧ નીચેના ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરો : ૧૪

1 Translate the following passages : 14

चत्वारो वेदाः साक्षादेव पुरुषार्थसाधनोपदेशस्वभावाः ‘अग्निहोत्रं जुहुयात् स्वर्गकामः’
‘आत्मा ज्ञातव्यः’ इत्यादिश्रुतेः । स्मृतिशास्त्रमपि पुरुषार्थसाधनोपदेश्येव दृश्यते ।
अश्रूयमाणफलानामपि कर्मणां फलवतां विधिवृत्तपरीक्षायां वक्ष्यते । सर्वो हि शास्त्रार्थः
पुरुषार्थपर्यवसायी न स्वरूपनिष्ठ इति । इतिहासपुराणाभ्यामपि उपाख्यानादिवर्णनेन
वैदिक एवार्थः प्रायेण प्रत्यन्ते । यथोक्तम् –

इतिहासपुराणाभ्यां वेदं समुपबृंहयेत् ।

बिभेत्पुत्रश्रुताद्वेदो मामयं प्रहरिष्यति ॥ इति ॥

તત્ત્વેવં વેદ-પુરાણ-ધર્મશાસ્ત્રાણાં સ્વતઃ એવ પુરુષાર્થસાધનોપદેશસ્વભાવત્વાદ્ વિદ્યાસ્થાનત્વમ્ ।
અઙ્ગાનિ વ્યાકરણ-કલ્પ-જ્યોતિઃ-શિક્ષા-છન્દો-નિરુક્તાનિ વેદાર્થોપયોગિ-
પદાદિવ્યુત્પાદનદ્વારેણ વિદ્યાસ્થાનં પ્રતિપદ્યન્તે ।

૨ નીચેના ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરો : ૧૪

2 Translate the following passages : 14

કાલિદાસાદીનામિવ યશઃ । શ્રીહર્ષદિર્ધાવકાદીનામિવ ધનમ્ । રાજાદિગતોચિતાચારપરિજ્ઞાનમ્ ।
આદિત્યાદર્મયૂરાદીનામિવાનર્થનિવારણમ્ । સકલપ્રયોજનમૌલિભૂતં સમનન્તરમેવ
રસાસ્વાદસમુદ્ભૂતં વિગલિતવેદ્યાન્તરં પ્રભુસમ્મિતશબ્દપ્રધાનવેદાદિશાસ્ત્રેભ્યઃ
સુહૃત્સમ્મિતાર્થ-તાત્પર્યવત્-પુરાણાદિતિહાસેભ્યશ્ચ શબ્દાર્થયોઃ ગુણભાવેન
રસાઙ્ગભૂતવ્યાપારપ્રવણતયા વિલક્ષણં યત્કાવ્યં લોકોત્તરવર્ણનાનિપુણં કવિકર્મ
તત્કાન્તેવ સરસતાપાદનેન અભિમુખીકૃત્ય રામાદિવદ્વર્તિતવ્યં ન રાવણાદિવદિત્યુપદેશં
ચ યથાયોગ્યં કવેઃ સહૃદયસ્ય ચ કરોતીતિ સર્વથા તત્ર યતનીયમ્ ।

૩ નીચેના શ્લોકોનો અનુવાદ કરો : ૧૪

3 Translate the following verses : 14

- (૧) કાષ્ઠં કલ્પતરુઃ સુમેરુરચલશ્ચિન્તામણિઃ પ્રસ્તરઃ
સૂર્યસ્તીવ્રકરઃ શશી ક્ષયકરઃ ક્ષારો હિ વારાં નિધિઃ ।
કામોનષ્ટતનુર્બલિર્દિતિસુતો નિત્યં પશુઃ કામગૌઃ
નૈતાંસ્તે તુલયામિ નો રઘુપતે કસ્યોપમા દીયતે ॥
- (૨) ધર્મઃ પ્રવ્રજિતઃસ્તપઃ પ્રચલિતં સત્યં ચ દૂરે ગતઃ
પૃથ્વી મન્દફલા નરાઃ કપટિનશ્ચિતં ચ શાઠ્યોર્જિતમ્ ।
રાજાનોર્થપરા ન રક્ષણપરાઃ પુત્રા પિતદ્વૈષિણઃ
સાધુઃ સીદતિ દુર્જનઃ પ્રભવતિ પ્રાપ્તે કલૌ દુર્યુગે ॥

૪ નીચેના શ્લોકોનો અનુવાદ કરો : ૧૪

4 Translate the following verses : 14

- (૧) જાતઃ સૂર્યકુલે પિતા દશરથઃ ક્ષોણીભુજામગ્રણીઃ
સીતા સત્યપરાયણા પ્રણયિની યસ્યાનુજો લક્ષ્મણઃ ।
દોર્દળેન સમો ન ચાસ્તિ ભુવને પ્રત્યક્ષવિષ્ણુઃ સ્વયં
રામો યેન વિઙ્મ્બિતોઽસ્તિ વિધિનાન્યસ્મિન્જને કા ગતિઃ ॥
- (૨) કિં તીર્થં હરિપાદપદ્મભજનં કિં રત્નમચ્છામતિઃ
કિં શાસ્ત્રં શ્રવણેન યસ્ય ગલતિ દ્વૈતાબન્ધકારોદયઃ ।
કિં મિત્રં સતતોપકરારસિકં તત્ત્વાવબોધઃ સખે
કઃ શત્રુર્વદઃ ખેદદાનકુશલો દુર્વાસનાનાં ચયઃ ॥

૫ નીચેના ગદ્યખંડનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : ૧૪

5 Translate the following passage into Sanskrit : 14

હવે દુષ્યન્ત અનુતાપથી પ્રજ્વળે છે. આ અનુતાપ એ જ તપસ્યા. આ અનુતાપ વિના શકુન્તલાને પ્રાપ્ત કરવામાં શકુન્તલા પ્રાપ્તિનું કોઈ ગૌરવ જ ન હતું. યૌવનમત્તાના આકસ્મિક તોફાનમાં શકુન્તલાને એક ઘડીમાં ઉઠાવી લીધી, તેથી તે સંપૂર્ણ રીતે મળી ન જાય. પ્રાપ્તિનો ઉત્કૃષ્ટ માર્ગ સાધના છે, તપસ્યા છે. જે અનાયાસે હાથમાં આવ્યું હતું તે અનાયાસે જ હાથમાંથી જતું રહ્યું. તેથી જ એકબીજાને યથાર્થ રીતે ચિરકાળ માટે તેઓ પામે તે સારું કવિ દુષ્યન્ત શકુન્તલા પાસે દીર્ઘ-દુઃસહ તપસ્યા કરાવે છે. રાજસભામાં પ્રવેશ કરતાંની સાથે જ દુષ્યન્તે શકુન્તલાનો સ્વીકાર કર્યો હોત તો શકુન્તલા તેના અન્તઃપુરમાં એક ખૂણે સ્થાન પામત અને તેનું અવશિષ્ટ જીવન અનાદરમાં, દુઃખમાં અને નિરર્થક રીતે પસાર કર્યું હોત.

Dushyanta is now consumed by remorse. This remorse is tapasya. So long as Shakuntala was not won by means of this repentance, there was no glory in winning her. One sudden gust of youthful impulse had in a moment given her up to Dushyanta, but that was not the true, the full winning of her. The best means of winning by devotion, by tapasya. What is easily gained is as easily lost. Therefore, the poet has made the two lovers undergo long and austere tapasya that they may gain each other truly eternally. If Dushyanta had accepted Shakuntala when she was first brought to his court, she would have only occupied a corner of the royal household, and passed the rest of her life in neglect, gloom and uselessness.

- ૬ નીચેના ગદ્યખંડનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : ૧૪
- 6 Translate the following passage into Sanskrit : 14
- પ્રિયજનની પાછળ મરી જવું એ અત્યંત નિષ્ફળ વસ્તુ છે. એ તો અજ્ઞાની લોકો દ્વારા આચરવામાં આવતો માર્ગ છે. પિતા, પતિ કે ભાઈ મૃત્યુ પામતાં જે પ્રાણ તજી દેવામાં આવે છે તે મોહથી કરવામાં આવતી ભૂલ છે અને ઉતાવળમાં કરવામાં આવતું આચરણ છે. પ્રાણ મેળે જ ન જાય તો તજવા ન જોઈએ. તે મરનારનું કશું જ હિત કરતું નથી કે નથી તો અનુમરણ કરનારને તે શુભ લોકની પ્રાપ્તિ કરવામાં કારણરૂપ બનતું. તે નરકમાં જતાં રોકતું નથી. તે અન્યોન્યના મિલનનું નિમિત્ત પણ બનતું નથી. મૃત્યુ પામેલા મનુષ્યને પોતાનાં કર્મોના પરિણામે પરવશપણે બીજા જ સ્થાને લઈ જવામાં આવે છે. ચિતામાં તેની સાથે મરનાર પણ આત્મઘાત કરનારને લાગતાં પાપથી જ યુક્ત બને છે અને નરકમાં જાય છે. પરંતુ જો જીવિત રહે તો તે મરનારનું અને પોતાનું હિત કરી શકે છે.

To die after one's beloved is most fruitless. It is a custom followed by the foolish. It is a mistake committed under infatuation to die after the passing away to the father, the husband or the brother and it is a reckless course followed only on account of haste. It does no good whatsoever to the dead person. It does not help him in ascending to heaven, nor does it prevent him from sinking into hell. It does not at all ensure union of each other. The person who has died is carried to the place determined by his own karmans. The person accompanying him on the funeral pyre goes to the hell as he incurs a sin of committing suicide. On the other hand, by surviving the deceased, one can do much good both to oneself and to the departed.

- ૭ નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પર સંસ્કૃતમાં નિબંધ લખો : ૧૪
- 7 Write an essay in Sanskrit on any **One** of the following : 14
- (૧) સત્યમેવ જયતે ।
- (૨) કવિકુલગુરુઃ કાલિદાસઃ ।
- ૮ નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પર સંસ્કૃતમાં નિબંધ લખો : ૧૪
- 8 Write an essay in Sanskrit on any **One** of the following : 14
- (૧) સંસ્કૃતસાહિત્યે ભારતવર્ષગૌરવમ્ ।
- (૨) ભારતીયલોકતન્ત્રમ્ ।
- ૯ નીચેના શ્લોકો પર મલ્લિનાથની ટીકાને અનુસરીને સંસ્કૃતમાં વિવરણ કરો : ૧૪
- 9 Write description in Sanskrit on following verses according 14 to the commentary of Mallinatha :
- (૧) પ્રત્યાસન્ને નભસિ દયિતાજીવિતાલમ્બનાર્થી
જીમૂતેન સ્વકુશલમર્યાં હારયિષ્યન્નવૃત્તિમ્ ।
સ પ્રત્યગ્રૈઃ કુટજકુસુમૈઃ કલ્પિતાર્થાય તસ્મૈ
પ્રીતઃ પ્રીતિપ્રમુખવચનં સ્વાગતં વ્યાજહાર ॥ ૪ ॥
- (૨) સન્તપ્તાનાં ત્વમસિ શરણં તત્પયોદ પ્રિયાયાઃ
સન્દેશં મે હર ધનપતિક્રોધવિશ્લેષિતસ્ય ।
ગન્તવ્યા તે વસતિરલકા નામ યક્ષેશ્વરાણાં
બાહ્યોદ્યાનસ્થિતહરશિરસશ્ચન્દ્રિકાધૌતહર્મ્યા ॥ ૭ ॥
- ૧૦ નીચેના શ્લોકો પર મલ્લિનાથની ટીકાને અનુસરીને સંસ્કૃતમાં વિવરણ કરો : ૧૪
- 10 Write description in Sanskrit on following verses according 14 to the commentary of Mallinatha :
- (૧) તાં ચાવશ્યં દિવસગણનાતત્પરામેકપત્ની-
મવ્યાપન્નામવિહતગતિર્દ્રક્ષ્યસિ ભ્રાતૃજાયામ્ ।
આશાબન્ધઃ કુસુમસદૃશો પ્રાયશો હ્યઙ્ગનાનાં
સદ્યઃ પાતિ પ્રણયિહૃદયં વિપ્રયોગે રુણદ્ધિ ॥ ૧૦ ॥
- (૨) રત્નચ્છાયાવ્યતિકર ઇવ પ્રેક્ષ્યમેતત્પુરસ્તા-
દ્વલ્મીકાગ્રાત્પ્રભવતિ ધનુઃખન્ડમાખન્ડલસ્ય ।
યેન શ્યામં વપુરતિતરાં કાન્તિમાપત્યતે તે
ર્હેનૈવ સ્ફુરિતરુચિના ગોપવેષસ્ય વિષ્ણોઃ ॥ ૧૫ ॥